

Wereldburgerschap in het onderwijs: Van Burgerschap naar Wereldburgerschap

Miguel Heilbron
Wereldburgerschap.Community

Donderdag 13 maart, Den Haag

PARTOS-event
**"Denk mee over de toekomst
van wereldburgerschap"**

Vandaag

- Introductie
- Wereldburgerschap in het onderwijs
- Collectief Wereldburgerschapsonderwijs
- Voorbeeld hulpmiddel: Wereldburgerschap-cirkel
- Gesprek / uitwisseling / uitnodiging

Kennismaken

- Oprichter van verschillende organisaties & initiatieven rondom Wereldburgerschaps-onderwijs
- Met tientallen scholen en schoolbesturen gewerkt aan Wereldburgerschap in het onderwijs verankeren
- Veel gepubliceerd rondom Wereldburgerschap in het onderwijs verankeren
- Ontwikkelaar Wereldburgerschap-cirkel-framework
- Voorzitter landelijke werkgroep Wereldburgerschaps-onderwijs (met verschillende organisaties)

Collectief
Wereldburgerschaps-
onderwijs

Onderwijs: van Burgerschap naar Wereldburgerschap

/ Basisvaardigheden

Ministerie van OCW > Actueel > Nieuws >

Nieuwe wet burgerschapsonderwijs

Waar moet het burgerschapsonderwijs zich in ieder geval op richten?

- respect voor en kennis van democratische en rechtsstatelijke waarden en mensenrechten;
- het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties die leerlingen in staat stellen om deel uit te maken van en bij te dragen aan de samenleving;
- het onderwijs moet zorgen voor een schoolcultuur, in overeenstemming met deze waarden.

(Bron: Wetsvoorstel ter verduidelijking van de burgerschapsonderwijsopdracht aan scholen)

bu actualisatie
kerndoelen
burgerschap

DUURZAME ONTWIKKELINGS DOELSTELLINGEN

Target 4.7: Duurzame ontwikkeling & Wereldburgerschap in het onderwijs verankeren, voor 2030

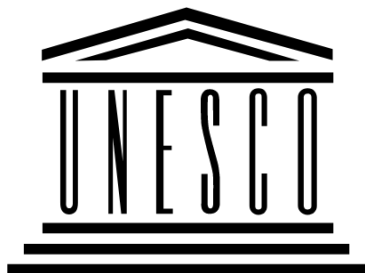

WereldBurgerschap?

SDG Doel 4, Target 4.7, 'Onderwijs voor duurzame ontwikkeling en wereldburgerschap':

"Er tegen 2030 voor zorgen dat alle leerlingen kennis en vaardigheden verwerven die nodig zijn om duurzame ontwikkeling te bevorderen, onder andere via vorming omtrent duurzame ontwikkeling en duurzame levenswijzen, mensenrechten, gendergelijkheid, de bevordering van een cultuur van vrede en geweldloosheid, wereldburgerschap en de waardering van culturele diversiteit en van de bijdrage van de cultuur tot de duurzame ontwikkeling."

Bron: SDG Nederland, <https://www.sdgnerland.nl/de-17-sdgs/>

Nuffic
meet the world

DUURZAME ONTWIKKELINGS DOELSTELLINGEN

Target 4.7: Duurzame ontwikkeling & Wereldburgerschap in het onderwijs verankeren, voor 2030

Aansluiting bij Duurzame Ontwikkelingsdoelen

DUURZAME ONTWIKKELINGS DOELSTELLINGEN

Wereldburgerschap: handelen in lijn met duurzame ontwikkeling.

Duurzame ontwikkeling:

‘Een ontwikkeling die tegemoet komt aan de behoeften van de huidige generaties, zonder de behoeften van toekomstig generaties tekort te doen’

- Ecologische aspecten
- Sociale aspecten
- Economische aspecten

Wat is Wereldburgerschap?

Actief onderdeel uitmaken van 3 niveaus...

- je eigen **omgeving**
- de hele **samenleving**
- de **wereld**

...met respect voor 3 principes

- **gelijkwaardigheid** van alle mensen
- onderlinge **verbondenheden**
- gedeelde **verantwoordelijkheden**

Resultaat:

- **Verbondenheid** zien en voelen met anderen en met de wereld
- Inzet: anderen, je omgeving en de wereld niet beschadigen, maar **goed doen**

Van Burgerschap naar WereldBurgerschap

| Expliciet aandacht besteden aan:

- dichtbij én ver weg
- internationale blik
 - kennis en perspectieven van verschillende werelddelen
 - thema's als duurzame ontwikkeling
- thema's als ongelijkheid & inclusie

Collectief Wereldburgerschapsonderwijs

Collectief Wereldburgerschaps-onderwijs: samenwerking met o.a. Nuffic, Unesco NL, Eco-schools, Cooperatie Leren voor Morgen, Teachers for Climate, SDG NL, Global Exploration, Fawaka, Stichting Wereldburger, LAKS, Wereldburgerschap.Community, Collectief Natuurinclusief & anderen

leren
voor
morgen

Eco-Schools

nuffic
meet the world

SDG Nederland

Unesco
Nederlandse Commissie

fawaka

Collectief Wereldburgerschapsonderwijs

Nuffic

Nuffic en Erasmus+ staan voor internationalisering, taal en wereldburgerschap in het primair en voortgezet onderwijs. Door te werken met taal en wereldburgerschap in de klas, geef je leerlingen kennis, houding en vaardigheden mee waardoor ze échte wereldburgers worden! Wereldburgerschap in de klas is het positief inzetten van diversiteit en meertaligheid en draagt bij aan het vergroten van kansengelijkheid. Wij helpen leraren, directeuren en bestuurders graag op weg met het invullen van de kerndoelen, handleidingen en stappenplannen, (online) uitwisselingen met partnerscholen, voorlichting over subsidieaanvragen voor Europese projecten en veel meer!

www.nuffic.nl

Eco-Schools

Eco-Schools is dé wereldwijde beweging van scholen die met leerlingen werk maken van duurzaam denken en doen. Met behulp van zeven stappen onderzoeken leerlingen de school en werken ze aan acties om deze te verduurzamen. Bijvoorbeeld door energie te besparen, afval te verminderen of het schoolplein te vergroenen. Als kers op de taart kan de school het internationale keurmerk voor duurzame scholen behalen: de Groene Vlag.

www.eco-schools.nl

UNESCO Nederland

Scholen met interesse om toe te treden tot het netwerk vullen een werkplan in, waarin zij beschrijven op welke manier zij aandacht (willen) besteden aan de vier Unesco thema's: vrede en mensenrechten, intercultureel leren, duurzame ontwikkeling en wereldburgerschap. In Wikiwijs heeft Unesco een collectie lesmaterialen. Deze materialen zijn gemaakt door Unesco-scholen, of behandelen voor Unesco relevante onderwerpen.

www.unesco.nl

Unesco
Nederlandse Commissie

Collectief Wereldburgerschapsonderwijs

SDG Nederland

SDG Nederland boedt voor docenten po, vo/mbo en hbo gratis 17 werelddoelen lessen. Luister naar kinderen en jongeren en krijg inspiratie voor een heel jaar! De lessen zijn ontwikkeld door onderwijsontwikkelaars, docenten en studenten. www.17werelddoelenles.nl

Coöperatie Leren voor Morgen

Coöperatie Leren voor Morgen bestaat uit een groep samenwerkende organisaties. Als netwerk zetten wij ons in voor leren voor duurzame ontwikkeling: binnen én buiten het onderwijs en van peuter tot professional. Ons doel is om duurzaamheid in het DNA van het onderwijs te verankeren. Dit doen we aan de hand van een integrale benadering: The Whole School Approach en met de SDG's als raamwerk. www.lerenvoormorgen.org

Stichting Wereldburger

Wij zetten ons in voor een toekomst waarin educatie, inclusie en innovatie naadloos samenkomen. Onze initiatieven hebben een mondiale en nationale reikwijdte, met een tastbare lokale impact. We focussen op vier kerngebieden: onderwijs, opleiding, onderzoek en innovatie. www.wereldburger.nl

Fawaka

Wij helpen scholen en schoolbesturen bij de professionalisering van het burgerschapsonderwijs. Van wereldburgerschap-projecten in de klas, tot ondersteuning in de uitvoer van de burgerschapsopdracht, bij ons kun je terecht. www.fawaka.world

SDG Nederland

leren
voor
morgen

fawaka

Collectief Wereldburgerschapsonderwijs

Global Exploration

Global Exploration brengt jongeren over heel de wereld met elkaar in contact. Dit doen we middels onze projecten op scholen en in de wereld. Zo werken we dichtbij en ver weg samen aan wereldburgerschap.

www.global-exploration.nl

Teachers for Climate

Teachers for Climate is een platform voor onderwijsprofessionals die zich hard maken voor blijvende verduurzaming van het curriculum, de didactiek en de leeromgeving. Aangesloten zijn docenten, docentopleiders, duurzaamheidscoördinatoren, curriculumbouwers, teamleiders, onderwijsondersteunend personeel en zzp'ers uit alle onderwijslagen en -niveaus.

www.teachersforclimate.nl

LAKS

Wij zetten ons in voor het belang van alle – ongeveer een miljoen – middelbare scholieren in Nederland. Van het praktijkonderwijs tot aan het gymnasium én voor de scholieren in het volwassenonderwijs. Wij laten de stem van scholieren horen in de politiek, de media en op middelbare scholen. www.laks.nl

Wereldburgerschap.community

Verken verschillende thema's, vragen en principes met de Wereldburgerschap-cirkel. De Wereldburgerschap-cirkel en de Wereldburgerschap-poster worden op verschillende manieren en plekken gebruikt. Binnen onderwijsorganisaties en binnen diverse andere organisaties en sectoren.

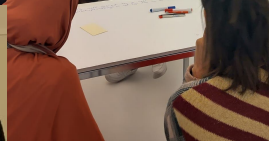
www.wereldburgerschap.community

Collectief Wereldburgerschapsonderwijs

Sessie woensdag 12 maart

Collectief Wereldburgerschapsonderwijs

Collectief Wereldburgerschapsonderwijs, Miguel Heilbron en Nienke Martinus

Wereldburgerschap als katalysator voor duurzaamheid

Het Collectief Wereldburgerschapsonderwijs is een netwerk van verschillende organisaties die bezig zijn met onder andere duurzaamheid, inclusie en diversiteit. Wat kunnen scholen van het collectief verwachten? Miguel Heilbron is voorzitter, Nienke Martinus is domeintrekker Onderwijs bij het Collectief Natuurinclusief.

Tekst
Marjolijn de Graaf

Heilbron: "Het Collectief Wereldburgerschapsonderwijs komt voort uit het Collectief Natuurinclusief, een initiatief waarin bedrijven, maatschappelijke organisaties, scholen en (lokale) overheden samenwerken om de ontwikkeling naar een natuurinclusieve samenleving te versnellen en te versnellen. Ik werk al jaren met scholen en schoolbesturen door het hele land aan het integreren van wereldburgerschap in hun onderwijsaanpak. Het is fantastisch dat we nu met een groot aantal organisaties samenkomen om deze beweging verder te brengen."

Waarin verschilt wereldburgerschap van burgerschapsonderwijs?

Heilbron: "Je zou wereldburgerschap kunnen definiëren als actief onderdeel uitmaken van je eigen omgeving, de hele samenleving en van de wereld, met respect voor gelijkwaardigheid, verbindingen en gedeelde verantwoordelijkheden. Dat overlapt natuurlijk voor een groot deel met burgerschapsonderwijs."

Je kunt wereldburgerschap ook zien als onderwijs in duurzaamheid in brede zin. Voor ons gaat het daarbij niet alleen om ecologische duurzaamheid: hoe gaan we met de aarde en de natuur om. Maar ook over zaken als sociale gelijkwaardigheid en mensenrechten. Door hier met leerlingen over te praten, bied je hen handvatten om niet alleen kritisch te denken, maar ook om verantwoordelijkheid te nemen voor de toekomst van de planeet, de samenleving en de wereld."

Martinus: "Inderdaad. Bij burgerschap ligt de focus op de menselijke relatie. Bij wereldburgerschap is er ook aandacht voor de collectieve verantwoordelijkheid die we hebben voor de aarde, de menselijke en niet-menselijke natuur."

Vanuit het collectief zien we wereldburgerschap als een kans om natuurinclusieve principes en duurzame ontwikkeling te integreren in het

onderwijs. De conceptkernendeel burgerschap bieden scholen ruimte om duurzaamheid structureel een plek te geven in het curriculum."

We kunnen echt stappen zetten om duurzaamheid en collectieve verantwoordelijkheid breder en dieper te verankeren in het onderwijs

Miguel Heilbron

Collectief Wereldburgerschapsonderwijs, Miguel Heilbron en Nienke Martinus

Wat is jullie persoonlijke motivatie om dit te doen?

Martinus: "Als moeder van twee kleine kinderen zie ik dagelijks hoe kinderen zich op een natuurlijke en intuïtieve manier verbinden tot de wereld en de natuur. Helaas zijn veel mensen de verbinding verloren, ik voel een sterke persoonlijke motivatie om leerlingen te kunnen inspireren zich weer verbonden te voelen met de natuur en door die verbinding verantwoordelijkheidsgevoel te ontwikkelen voor de aarde."

Heilbron: "Die drive is erg herkenbaar. Ik ben van origine ontwikkelingsgeschoon en heb veel gewerkt aan projecten in verschillende delen van de wereld. Aan duurzaamheid, meerstemmigheid en wereldburgerschap. Op de school van mijn eigen kinderen raakte ik in gesprek over het integreren van wereldburgerschap in het onderwijs."

Welke organisaties maken onderdeel uit van dit collectief?

Heilbron: "De partners zijn onder andere Lereren voor Morgen, UNESCO Nederland, Nuffic, Eco-Schools Nederland, SDG Nederland, Stichting Wereldburger, LAKS, Teachers for Climate, Global Exploration, Fawaka en Wereldburgerschap Community."

Met het Collectief Wereldburgerschapsonderwijs kunnen we echt stappen zetten om duurzaamheid en collectieve verantwoordelijkheid breder en dieper te verankeren in het onderwijs. In Nederland zijn heel veel verschillende organisaties die aan dit thema werken. Met het collectief willen we de krachten bundelen om samen meer impact te maken."

Martinus: "Iedere organisatie neemt zijn eigen kennis en ervaring mee. Lereren voor Morgen bijvoorbeeld werkt met de 'Whole School Approach', een aanpak waarbij duurzaamheid in alle aspecten van de school wordt geïntegreerd. UNESCO biedt via haar Wikiwijs-platform kant-en-klaar leermaterialen aan, terwijl Nuffic zorgt dat scholen netwerken voor wereldburgerschap kunnen ontwikkelen. Stichting Wereldburger heeft het project 'Wereldburgers voor de klas', een opleidingsprogramma om hoogopgeleide en bevoegde stafhouders, leerkrachten en docenten de kans te geven bij te dragen aan het onderwijs. En zo is er nog veel meer."

Wat willen jullie bereiken met dit collectief?

Heilbron: "Zoals we al zeiden, streven we na dat wereldburgerschap een integraal onderdeel wordt van het onderwijs. Als collectief werken we samen met scholen aan deze ambitie. Stap 1 is inzicht geven hoe scholen mullig kunnen geven aan wereldburgerschap en hoe de organisaties hierin kunnen ondersteunen. Stap 2 is dat we verbinding willen maken tussen de diverse organisaties met heel veel

Nienke Martinus

Ik voel een sterke persoonlijke motivatie om leerlingen te inspireren zich weer verbonden te voelen met de natuur

verschillend materiaal en aanbod, zodat scholen de verschillende kennis en middelen in samenhang kunnen gebruiken. Daarom werken we momenteel onder andere aan een platform waar je als school makkelijk van alles rondom wereldburgerschapsonderwijs kunt vinden."

Tot slot, wat zouden jullie willen meegeven aan scholen die nu willen beginnen met wereldburgerschapsonderwijs?

Heilbron: "Begin klein, denk groot. Het kan beginnen met het integreren van kleine thema's die een breder wereldperspectief bieden. Het is een proces van leren en aanpassen."

Martinus: "En vooral: gebruik wat er al is. De organisaties binnen het Collectief Wereldburgerschapsonderwijs willen heel graag hun kennis delen en ervaringen uitwisselen, om daarmee samen met scholen te werken aan een duurzamere en meer rechtvaardige toekomst voor onze kinderen." 3

Voorbeeld hulpmiddel: Wereldburgerschap-cirkel - Wat valt jou op?

DUURZAME ONTWIKKELINGS DOELSTELLINGEN

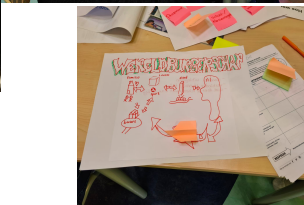
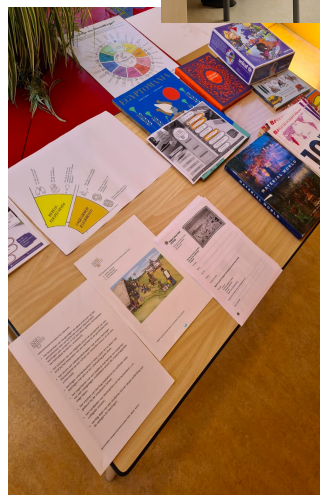
Wereldburgerschap-thema's

- **Identiteit, gezondheid & welzijn, Diversiteit & inclusie**
- **Wereldperspectieven, Ongelijkheid & solidariteit**
- **Veiligheid, vrede & conflict, Technologie & mediawijsheid**
- **Duurzame ontwikkeling & ecosystemen, Globalisering & verbindingen**
- **Mensenrechten, Democratie, macht, vrijheid, gelijkheid**

Inspiratie-sessies

Collectief Wereldburgerschapsonderwijs

Collectief Wereldburgerschaps-onderwijs: samenwerking met o.a. Nuffic, Unesco NL, Eco-schools, Cooperatie Leren voor Morgen, Teachers for Climate, SDG NL, Global Exploration, Fawaka, Stichting Wereldburger, LAKS, Wereldburgerschap.Community, Collectief Natuurinclusief & anderen

leren
voor
morgen

Eco-Schools

nuffic
meet the world

SDG Nederland

Unesco
Nederlandse Commissie

fawaka

WERELD
BURGERSCHAP
.COMMUNITY

Kansen?

samen werkt.

meer dan 100 Nederlandse ontwikkelingsorganisaties

CAMPAGNES DOE MEE ACTUEEL OVER ONS CONTACT

Home | Leden

Netwerk organisatie

Milieudefensie Jong

Milieudefensie Jong is dé jongeren-organisatie van Milieudefensie

The challenge Our programs Knowledge hub Get involved

Connect for Global Change | Promoting global citizenship

Help mee Ons werk Over UNICEF Jeugd Actueel Contact

DOORBREKEN

Lesmateriaal voor de basisschool

- In het lespakket **Kan je rechten** ontdekken leerlingen de verschillende kinderrechten en wat die voor hen betekenen.
- Aansluitend kan jouw klas zich aanmelden voor het **UNICEF Kinderrechten Filmfestival**. Een gratis filmproject waarbij kinderen op actieve én creatieve wijze met hun rechten aan de slag gaan.

© UNICEF NL/2023/Leukoud

Vraag een gastles aan

Je kunt er ook voor kiezen om een **jeugdvoorzitter** in de klas uit te nodigen! Met ruim 140 vrijwillige jeugdvoorzitters is er altijd een deskundige om jouw leerlingen op een interactieve manier samen kinderrechten te ontdekken.

Lesmateriaal voor de middelbare school

Met het lespakket **TOT JE RECHT** ga je aan de slag met kinderrechten en geef je vorm aan burgerschapsonderwijs. In twee lessen onderzoeken leerlingen hoe het gaat met de kinderrechten op hun school en komen met ideeën hoe het beter kan.

© UNICEF NL/2023/Rechts

HOME JEUGD LEERRECHTEN

UNICEF Nederland

Contact

Blijf op de hoogte

Kansen?

AMNESTY
INTERNATIONAL

WAT WE DOEN

THEMA

Mensenrechteneducatie

Amnesty geeft gastlessen op basisscholen en het voortgezet onderwijs. Daarnaast geven we trainingen aan activisten in het buitenland.

College voor
de Rechten
van de Mens

Home > Mensenrechten voor jou >

AFEL
TOUW

CHOICE

CINOP

Cordaid

Edukans

kerk
in actie

KINDERPOSTZEGELS
Het museum voor de kind

Leger
des Heils

Opvoeding
Opvoeding

Liliane
Fonds
zie de kracht
in elk kind

macheo

Madamfo
www.madamfo.com

MAX
Museum voor de kind

MERCY
CORPS

Mondiaal
Mondiaal

NEDWORC

PLAN
Plan

Red & Ro
KIND

RIGHT TO
PLAY

ROOS
Roos

TOMAS
Tomas

unicef
unicef

WILDE
Wilde

WOORD
en Dood

VIA
Don Bosco

VSO

WAR
child

WILDE
Wilde

WOORD
en Dood

WOORD
en Dood

Vervolg

- Oproep: Verken samenwerkingen
- Gebruik kansen wettelijke burgerschapsopdracht voor alle scholen PO & VO
- Uitnodiging: Collectief Wereldburgerschapsonderwijs
 - Wees welkom & afstemming mogelijk
 - Samenwerking hackathons of overigen
- Vervolgstappen bij Dag van de Wereldburger in oktober 2025?
- Vervolggesprek vandaag: Hoe kunnen we samenwerken om wereldburgerschapsonderwijs te versterken & hoe kunnen NGO's bijdragen?

Opmerkingen / Vragen / Gesprek

Vervolggesprek:

Hoe kunnen we samenwerken om
wereldburgerschapsonderwijs te versterken
& hoe kunnen NGO's bijdragen?

Wat zijn jullie gedachten hierbij?

Opmerkingen / Vragen / Gesprek

**Op een
mooi vervolg!**

Miguel Heilbron

miguel@wereldburgerschap.community